

Koç Üniversitesi Yayınları 30. TUYAP Kitap Fuarı'nda “Biraz da Sakatlıktan Konuşsak? Kuramlar ve Deneyimler” konulu bir panel düzenledi.

Bu doküman, 13 Kasım 2011 tarihinde gerçekleştirilen ve konuşmacı olarak **Dikmen Bezmez**, Sibel Yardımcı, **Yıldırım Şentürk**, Bülent Küçükaslan, **Nazmiye Güçlü** ve Bülent Kelleci'nin katıldığı paneldeki konuşmaların yazıya dökülmüş halini içermektedir.

Sağır arkadaşlarımız için videoları dinleyerek yazıya döken **Engelliler.Biz Platformu** Editörlerinden sevgili Kısmet arkadaşımıza çok çok teşekkür ediyoruz.

Not: [Klavyenizdeki CTRL tuşuna basılı tutarken buraya tıklayarak panelin video görüntülerini izleyebilir ve konuya dair görüşleri okuyabilirsiniz.](#)

SUNUŞ

Deniz Yüksek:

Hepinize hoş geldiniz demek istiyorum. Deniz Yüksek ben. Koç Üniversitesi öğretim üyesiyim.

‘Biraz da sakatlıktan konuşsak’ başlıklı bu panelimizi, derleyenlerinin de aramızda bulunduğu yeni bir kitabımızın yayınlanması vesilesiyle düzenledik. Kitabımız ‘Sakatlık Çalışmaları / Sosyal Bilimlerden Bakmak’. Dikmen Bezmez, Sibel Yardımcı ve Yıldırım Şentürk derledi bu kitabı. Bu alanda Türkiye’de yayınlanan sosyal bilim kitaplarından ilki. Koç Üniversitesi Yayınları olarak böyle bir kitabı Türkçe’ye kazandırdıkları için öncelikle derleyici arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz ve şimdi sözü panelistlere bırakıyorum.

(konuşmacılarımızdan birisi gelmek üzere ama biz başlayacağız..)

Dikmen Bezmez

Merhabalar, hoş geldiniz. Burada biraz üzerinde konuşmaya alışkın olmadığımız bir konuyu tartışmak, üzerinde düşünmek için toplandık. O yüzden ‘biraz sakatlıktan konuşsak’ dedik başlık olarak.

İsmim Dikmen Bezmez. Koç üniversitesi sosyoloji bölümü öğretim üyesiyim.

Ben çok kısaca panelist arkadaşlarımı tanıtacağım. Ondan sonra kısa bir giriş yapacağım. Ve sözü arkadaşlarıma bırakacağım.

Sibel Yardımcı; yeni kitabımızı derleyen arkadaşlarımızdan. Mimar Sinan Üniversitesi sosyoloji bölümü öğretim üyesi.

Yıldırım Şentürk; aynı şekilde yine Mimar Sinan sosyoloji bölümü öğretim üyesi. Birkaç senedir Yıldırım ve Sibel’le birlikte bu alanda üretmeye ve düşünmeye çalışıyoruz.

Bülent Küçükaslan; www.engelliler.biz sitesinin sahibi ve yöneticisi. Sahayı çok iyi bilen bir arkadaşımız. Sitenin 40 binin üzerinde üyesi var.

Nazmiye Güçlü de bence en enfes kitaplardan birinin yazarı; ‘Araba Aldım Kadın Oldum’. Hem sakatlık deneyimi üzerine, hem sakatların maruz kaldığı ayrımcılık üzerine hem de kadın olmak üzerine bir kitap.

Burada hem kurallardan söz edebilmek istedik, hem de deneyim sahibi olan arkadaşları bir araya getirebilmek istedik. Ve bir yandan da bunu bir söyleşi halinde de yapmak istiyoruz aslında. Yani kendimiz, kendi deneyimlerimizi anlattıktan sonra sizlerle bunu interaktif bir sohbet haline getirebilirsek çok seviniriz.

Paneli yaparken bu şekilde iki hedefimiz vardı.

Bir tanesi; çok üzerinde konuşulmayan bir konuyu gündeme getirmek, üzerinde düşünmek ve genelde alışık olduğumuzdan farklı bir şekilde düşünmeye, tartışmaya çalışmak bu konuyu.

Öbürü de hem kuramlardan hem de deneyimlerden söz edebilmek.

Aslında üzerinde çok konuşmadığımız bir konu derken belki biraz düzeltmem gerekiyor. Çünkü; bir yandan da özellikle son yıllarda televizyonu açtığımızda, gazeteyi okuduğumuzda sakatlık üzerine çok fazla yazı var, haber var; çok da duymadığımız bir konu değil. Ama sanırım bizim bu kitapla ve bu panelle yapmaya çalıştığımız bu konuyu alışlagelmişin dışında bir şekilde biraz ele almak.

Bundan ne kastediyorum?

Benim görüşüme göre genel olarak bu gündelik hayatta karşılaştığımız sakatlık kurgularını iki temel kategoride düşünebiliriz.

Bir tanesi; sakat beden, protezin, uzvun vs. saklanması gereken bir şey olduğu algısı. Yani bu 'utanılması gereken bir şey, saklanması gereken bir şey, kapatılması gereken bir şey'.

Bunu bence biz son seçimlerde çok net bir şekilde yaşadık. Şafak Pavey tek kolu ve tek bacağı protez olan bir milletvekili. CHP'den milletvekili seçildi. Sonra meclise girişi çok büyük bir olay oldu. Medya günlerce bunun üzerine yazdı çizdi. Ve orada temel çıkış noktası şuydu, kıyamet şundan koptu; Pavey etekle girdi meclise ve protezi gözüktü! Bunun üzerine günlerce konuşuldu, tartışıldı. Ve bu tartışmaların temelindeki ana fikir şuydu; 'protezin görünmemesi gerekiyordu ama göründü. Ve muhakkak Pavey kendini çok kötü hissetti. Bu, bu kadına nasıl yapılırdı!?' gibi bir anlatı vardı.. Halbuki Pavey kendisi diyordu ki; 'bu benim için sorun değil, yani protezimin görünmesi benim için en ufak bir sorun değil' ama bunu biz okuyucu olarak duyamıyorduk. Ya da yazıyı taa en sonuna kadar okursanız belki, alt satırlarda bir yerde bir cümle halinde geçebiliyordu. Dolayısıyla Pavey'in ne düşündüğü önemli değildi. Bu bence çok çok sık karşılaşılan bir bakış açısı..

İkinci bir bakış açısı da; sakat kişinin yardıma muhtaç kişi olduğu.

Bu da yine çok sakıncalı diye düşünüyorum. Çünkü, yardım edenle yardımı alan hiçbir zaman eşit bir ilişki içerisinde olmuyor. Bir tanesi öbürüne muhtaç olarak kurgulanıyor. Ve yardımı yapan kişi de bu ilişki sonucunda kendini daha üstün, daha iyi, daha vicdanlı vs. vs. hissediyor. Öyle bir kişisel tatmin boyutu da var..

Benim gördüğüm kadarıyla genellikle böyle bir sakatlık kurgusu var. Ve bu kurgunun yol açtığı bakış açısı şu; 'sakatlık konusu tıp bilim dalları tarafından ele alınacak bir konu. Çünkü, madem böyle bir beden söz konusu saklanması gereken, utanılması gereken vs. doktorların bu bedeni olabildiğince 'normal' - her ne ise o.. - normal şekle dönüştürmeleri gerekiyor. Ve dönüştüremezlerse eğer o zaman bizim bu insanlara yardım elimizi uzatmamız gerekiyor. Ama gözden uzak olurlarsa daha iyi.' gibi anlayışa yol açıyor. Ve tıp bilim adamlarını sakatlık konusuyla ilgilenebilecek tek insan grubu, meslek grubu olarak ortaya koyuyor.

Bizim bu kitapla ve daha genel anlamda yaptığımız çalışmalarda çıkış noktamız şu oldu; sakatlığın aslında sosyal bilimlerin de ele alması gereken bir konu olduğu.. Yani tıbbın çok ötesinde aslında tarih, felsefe, sosyoloji, politika gibi alanların sakatlık konusuna bakmasının çok anlamlı olduğu. Buna nasıl örnek verebilirim?

Mesela bugün İstanbul'da erişilebilirlik çok büyük bir sorun. Ama alışveriş merkezlerinin bir çoğu sakatlar için erişilebilir. Yani burada tüketimin bugünün toplumunda ne kadar önemli bir yeri olmasının önemli bir rolü var. Dolayısıyla tüketim toplumundan bağımsız olarak erişilebilirlik sorununu ele almamız mümkün değil. Bu son derece sosyolojik bir olay. Yada bugün sakatlıkları olan bir sürü insan çok kalifiye olmalarına rağmen mesleklerini icra edemiyorlar. Bu da, bugün kültürel olarak varolan sakatlık algısı ile ilgili bir şey. Dolayısıyla bu gerçekten sosyal, kültürel, politik, tarihsel, felsefi bir mesele.

Buradan yola çıkarak biraz literatürü okumaya başladık ve birazda şaşırarak - bilmediğimiz için -, fark ettik ki bu konuda inanılmaz zengin bir literatür var. 1970'lerde büyük bir dönüşüm yaşamış,

giderekte zenginleşmiş, ‘Sakatlık Çalışmaları’ olarak geçiyor. Aynı, nasıl toplumsal cinsiyet çalışmaları, kadın çalışmaları, ırk etnisite çalışmaları var sosyolojinin alt dalları olarak. Ve bunlar çok temel alt dallar. Benzer bir şekilde ‘Sakatlık Çalışmaları’ diye de bir alan var. Ve bu literatür taraması bizi yeni bir dünyayla tanıştırdı diyebilirim. Yani ben sosyoloji doktorası yaptım. Doktora tezinde kendi işim üzerine çalıştım. Böyle bir alanla tanışmak beni kendi mesleğim açısından çok çok zenginleştirdi diyebilirim. Ve sonra bunu Türkçe’ye kazandırmak istedim. Çünkü böyle bir şey Türkçe’de yoktu. Bu literatürün Türkçe’de olmasını istedim. Ve bu kitapta yaptığımız tam anlam bu oldu. Literatürün çok farklı alanlarından bütün temel eserleri - o yüzden biraz kalın - toplamaya çalıştık. Bizi çok heyecanlandırdı. Bugün ilk defa elimizde tutuyoruz. Daha önce hiç elimizde tutmamıştık. O yüzden heyecanlıyız biraz hepimiz.

Umuyoruz ki bunun çeşitli açılardan katkısı olur; hem bu alanda çalışmak isteyecek yüksek lisans ve doktora öğrencilerine katkısı olur. Sadece bu alanda değil, bütün kimlik çalışmaları - o alanlarda çalışmak isteyecek herkesin – herkese hitap edebilecek bir konu diye düşünüyorum. Umarım bu konuyla ilgilenen herkesin daha fazla diyalog içerisine girmesine bir katkısı olur. Teşekkürler..

Sibel Yardımcı

Bende hoş geldiniz diyeyim. Şimdi Dikmen büyük oranda aslında, benim söylemek isteyeceğim şeyleri söyledi. Ben biraz daha böyle adını koymayı düşünmüştüm. ‘Bu kitapta, yani kitabın içinde-içeriği üzerine, kitapta olanlar üzerine çok konuşmayız’ diye düşündük.. Daha gerçekten böyle sohbet sizlerinde katılımınızla yapacağımız bir şey olsun istedim. Zaten çok vakit de yok. Onun için ben sadece önemli bulduğum iki şey üzerinde durmak istiyorum.

Birincisi; Dikmen’in etmeye çalıştığı şeyin daha teorik bir adı var. Ondan bahsetmek istiyordum. Bu ‘tıbbi modelden sosyal modele geçiş’ denen şey. Sakatlık Çalışmaları’nın şekillenmesindeki ilk fikir neredeyse bu diyebilirim. Yani bunun içerisinden filizleniyor diyebiliriz. Yani sakatlığın işte bireysel, bedende, tıbbi bir şey değil de; politik bir şey olarak algılanması. Dolayısıyla toplumsal ve politik bir şey olarak algılanması. Çok bunun üzerinde durmayayım ama, şu açıdan önemli buluyorum bunu; -söylemek istediğim diğer şey de buydu.- sakatlık çalışmaları zannediyorum aktivizmle akademi arasında bir bağ kurmanın da yolunu açan bir dal. Çünkü; özellikle ilk şekillendiği zamanlarda görüyoruz ki aslında kendileri de sakat olan ve kendileri de içinde buldukları, kendi karşılaştıkları engelleri, bütün ayrımcılık ve dışlanma-dışlama mekanizmalarını tersine çevirmek isteyen bunlara karşı mücadele etmek isteyen insanların oluşturduğu bir çalışma alanı.

Dolayısıyla daha başından zaten bu tür bir ayrıma hiçbir zaman müsaade etmemiş bir alan.. Yani bu konu üzerinde düşünmek, periyodik olarak çalışmakla bu konuda eylemek arasında zaten olmaması gereken değerler, ama zaman zaman olduğunu varsaydığımız uçurum burada hiç yok. Onun için bizi de bu şekilde burada bir araya getiren şeylerden bir tanesi de bu herhalde, bilmiyorum..

Bunu neden önemli buluyorum?

Çünkü; -mesela şöyle şeylerle karşılaştık biz.- ‘sakat olmayan bir kişi bu konuda çalışabilir mi, bu konuda yazıp çizebilir mi!?’.. ‘ vs.. Pek katılmadık, yani neresinden de nasıl tutacağınıza bağlı ama, herhangi bir konuda çalışmak için o kişinin o grubun içerisinde bulunması gerektiğini düşünmediğimize karar verdik.. Ve bu yöndeki okumaları da ben kendi adıma gerçekten

-Dikmen’inde söylediği gibi- çok zenginleştirici buldum. Kendi varsayımlarımı, bu konuda – sosyoloji alanında- yaptıklarımla kurduğum ilişkiyi yeniden düşünmek adına, başka yerlerden yaklaşarak yakınlaştım. Normallik, anormallik, beden bu konular üzerine.. Bir de bu perspektiften düşünmeme çok yardımcı olduğunu söyleyebilirim.

Şöyle bitireyim... Adı ‘Sakatlık Çalışmaları’ ama sahiden bir çok alanda çalışan, bir çok konuyla ilgilenen insanlara bir katkı sunacağını düşünüyorum ve, Türkiye’de galiba bir yandan da yeni bir dikkatin hedefi konusu olduğu için de bu alan –seçimlerde ki örnekler vs.- zannediyorum yakın tarihte daha alevli tartışmaların hedefi olabilir. Öyle olmasını da umuyorum.

Teşekkür ederim geldiğiniz için ve dinlediğiniz için.

Bülent Küçükaslan

Ben Bülent Küçükaslan. Ben şöyle başlamak istiyorum; Ben yaklaşık 13 sene önce omurilik felci oldum ve tekerlekli sandalye kullanmaya başladım. O günden sonra, işte insan yaralandığı zaman bir hasta muamelesi, yani bir hastasınız, yaralanıyorsunuz, bedeniniz eskisi gibi değil, hasta oluyorsunuz.. Hastaneye ve rehabilitasyon merkezine yatırılıyorsunuz, doğal olarak, ilk işlem.. Sonra o süreç -hastane boyunca- siz, sakatlıkla yani sakatlığı kişiselleştirip, sakat olduğunuzu kabullenip, artık eski gündelik yaşamınızı yapamayacak, bundan sonra tıp alanının, tıp doktorlarının ilgi alanına girecek ve hayatta bir şekilde darbeyi yemiş adam muamelesi görüyorsunuz. Bunu kendinizde böyle hissediyorsunuz zaten.. İliklerinize kadar.. Çünkü zaten o süreç size de böyle işlenmiş, ruhunuza..

Sonra aradan bir zaman geçiyor, bir sene.. iki sene.. üç sene.. O süreci atlatıyorsunuz..

Ve geldiğiniz noktada – benim geldiğim yerde- internetin güzelliği.. bize denk geldi bu internetin güzelliği.. İnterneti keşfedince bu sefer şey yaptık; ‘ yahu bu sakat kalmak nasıl bir şey?’.

Acaba yani buna dair neler yapılıyor, insanlar neler yapıyor? Akademik çalışmalar var mı? Değişik fikirler ortaya çıkmış mı bugüne kadar falan diye araştırırken baktık ki hiçbir şey yok!

Bundan on sene önce sakatlık mevzuuna dair ne akademide, ne herhangi bir yerde elle tutulur, dikkate değer hiçbir çalışma yok! Yapılan tek şey mimari açıdan değerlendirmeler. Ve bu da burada konusunu ettiğimiz ‘Sakatlık Çalışmaları’yla ilgili bir alan değil.. Yani sosyal bilimin alanı değil..

O dönemde bir tek Nazmiye Güçlü’nün bir kitabı vardı; ‘Araba Aldım Kadın Oldum’ diye..

O çok, çok çok çok kıymetli bir kitaptır ve sakat olmanın toplumsal yanını bana – yani kişisel olarak, bana..- gösteren ilk ve tek kitaptı o dönemde..

Sonra o kitabı okuduğumuzda şeyi fark ettim; ‘ yahu bu sakat olma mevzuu ülkenin her yerinde ve her grup için – yani körler için de, sağırılar için de, ortopedik sakatlığı olanlar için de.. benim gibi omurilik felci, tekerlekli sandalye kullananlar için de aynı.. – inanılmaz bir şekilde benzer süreçlerle dışlanma mekanizması var.. Bunu fark ediyorsunuz.. Çünkü, eğer birisi Ağrı’da da aynı şeyi yaşıyorsa, İstanbul’da da aynı şeyi yaşıyorsa, gidip Amerika’da da aynı şeyi yaşıyorsa –herhangi bir yerde...- Demek ki burada daha sistemli bir sorun var. Yani sosyal bir problem var. Bunu fark ediyorsunuz.

Bunu fark ettikten sonra , -bizim Gökhan diye bir arkadaşımız vardı, sosyolojide eğitim görüyor..-

O bize birkaç tane sosyolojiye ait makaleler çevirdi.. Sakatlığa dair, sakatlık çalışmalarına.. Ve orada ben inanılmaz derecede heyecanlandım, ve işte dedim bu! Yani bize yaşatılan, toplumda bizim yaşadığımız şeyin karşılığı olan şey bu! Ne tekerlekli sandalye, ne tıp alanı, ne iyileşme süreçleri, ne rehabilitasyon süreçleri, ne medikal süreçleri.. her şey boş! Yani her şey yanlış.. Bizim gerçek sorunumuzu politik olarak ortaya koyan, insanlara bu sistemli mağduriyeti yaşatan şeyi ortaya koyan bir sürü makalelerin olduğunu fark ettik, yurt dışında.. Özellikle Amerika, İngiltere..

Ve ben kişisel olarak 13 yıldır sakatım, 10 yıldır internet platformunda sakatlık mevzuunda konuşuyorum, okuyorum. Hayatımda hissettiğim en büyük eksilik Türk akademisinde, Türkiye’de ki akademisyenler arasında sakatlığı sosyal bilimin konusu yapan ve işe böyle bütünlüklü bakan – tıbbi, şehirliği..- her şeyi bir nebze dışarıda bırakan ve sakatlıkla, bir sakatın ayrımcılığa uğramasıyla; bir eşcinselin ayrımcılığa uğramasının, bir mültecinin ayrımcılığa uğramasının, bir kadının ayrımcılığa uğramasının temelinde aynı/benzer temellere oturtulduğunu anlatan akademik bir çalışma bu.. İçerisinde 21 tane makale olan şey - kitap - ..

Ve ben bunun eksikliğini inanılmaz hissettim.. Okuduğum, bugüne kadar birkaç makale bile beni çok etkiledi ve çok kıymetli buldum bunları. Sonra bu kitap ortaya çıkınca yavaş yavaş, bunun Türkiye’de sakatlık hareketi açısından da, sakatların bireysel gündelik yaşamları açısından da, bu konuyu politik alana çekmek isteyen kişiler açısından da çok, çok çok çok kıymetli bir çeviri, bir derleme olduğunu düşünüyorum.

Ben gerçekten, - benim açımdan – sakatlık konusunu politik alanda yaşamak isteyen insanlar açısından bu kitabın bir dönüm noktası olduğunu düşünüyorum.. Bu kitabı okuduktan sonra bir çok sakat kendini farklı hissedecek.. Gerçekten, -ne tıp alanıyla ne şehircilik alanıyla.- hiçbir alanda bağdaşmayan daha sistemli bir ayrımcılığa maruz kaldığını hissedecek, ve görececek burada okuyacak.. Ve bu onu, hepimizi biraz daha bilinçlendirecek.. Çok daha güzel bir hareket, çok güzel bir akademik geleceğe yol açacak diye umuyorum.

Benim için çok çok kıymetli.. İnanın okudukça bence sizinde kafanız başka başka çalışacak. Sakatlık deyince hepimiz başka şeyler anlayacağız artık. Doğru şeyler anlayacağız. Teşekkür ediyorum emeği geçene de yayında hazırlayan arkadaşlara da.. Gerçekten on numara iş yapmışlar yani.. Sağolsunlar, teşekkür ediyorum.

Nazmiye Güçlü:

Merhaba. Konuşmalara başlamadan önce, bir arkadaş gelip kitabımı imzalattı.. Bende böyle bir şımarıklık havasına girdim. Kafamda gelirken gayet sinirli, öfkeli bir şekilde kurduğum her şey uçup gitti. Şimdi böyle eğlenceli bir konuşma yapabilirim. Gittiğim birçok yerde yaptığım konuşmalarda genelde güler salondakiler, çok eğlenirler. Ben de eğlenirim. Fakat o zaman ciddiye almıyorlar beni..

Bir ikilem bu tabii ki, Aslında bu.. bu konu aslında çok sıkıcı bir konudur.. Yani şu kitabı sabırla oturup da -sosyologlar hariç, pardon sosyologlar ve Bülent (Küçükaslan) hariç..) kimsenin okuyacağına inanmıyorum.. Ben de karıştıracığım, arada okurum tabii de.. Yani bu konu bu güne kadar – ben 51 yaşındayım.. – sayısız panelde konuştum.. Farklı konularda.. İlk gençliğimde sol hareket – gerçi şimdi de farklı hareket içinde değilim ya.. – muhalif hareketti.. Hayatım boyunca muhalif hareketler içerisindeydim, -kadın hareketlerinde, insan hakları mücadelesinde- değişik konularda konuşmacı oldum, dinleyici oldum.. Her zaman konu ne olursa olsun salonda tartışmalar çıkar. Bazen insanlar birbirine girerdi. Fakat konu sakatlık olunca salondan ne bir soru gelir, ne bir tepki gelir, benim anlattığıma gülerler sadece, komik gelir anlattığım şeyler.. Bana yıllaaarca acı çektiren konular sonuçta onlarda gülme etkisi yapıyordu – bana da tabii ki öyle olduğu için komik geliyor-. Ama bu ilginçtir benim için..

Kakıldığım en tenha panel burası, bu da çok çok enteresan. Çünkü, TÜYAP Kitap Fuarı'nın içindeyiz. Türkiye'de kitap okuyan bir avuç insanın çoğunluğu burada, yazarlar burada, entelektüeller burada, muhalifler burada.. Fakat buradakilerin -tahminimce gördüğüm kadarıyla- bir kısmı sakatlığı olanlar, bir kısmı sakat yakını olanlar, biraz öğrenci, biraz da kitabı çıkaran arkadaşların arkadaşları.. olsa gerek..-

Bir kadın eğitimci:

- Sakatlığa politik olarak yaklaşanlar diye de ilave eder misiniz?

Nazmiye Güçlü:

- Öyle mi..!? Ne iş yapıyorsunuz peki?

Kadın eğitimci:

- Sadece politik yaklaşıyorum.

Nazmiye Güçlü:

- Ama ne iş yaptığınızı merak ettim?

Kadın eğitimci:

- Eğitimciyim..

Nazmiye Güçlü:

- Eğitimcisiniz, hu.. Hiç sevmem eğitimcileri. Öğretmen misiniz?

Kadın eğitimci:

- Ama pratisyenim, Marmara üniversitesi..

Nazmiye Güçlü:

- Haa!, üniversite.. Gerçi üniversitedekiler farklı. Çünkü ben ilkokulda sadece sakat olduğum

için dayak yerdim öğretmenlerden.

Bir erkek eğitimci:

- Ben de öğretmenim!

Kadın eğitimci:

-

Erkek eğitimci:

- Gittiğim Kürt köylerinde de dillerinden dolayı çocukları döven öğretmenler vardı...

Nazmiye Güçlü:

- Tek bir açıdan bakıp hemen savunmaya geçiyorsunuz..

Kadın eğitimci:

- Sevmiyorum dediniz, saldırı değil midir?

Nazmiye Güçlü:

- Hayır, sevmiyorum demek saldırı değildir bence. ‘Sevmiyorum, onlar yok edilmeli’ dersenez saldırı olur.. Herkes herkesi sevmek zorunda değil bence.. Mesela, benim hayatım boyunca en çok duyduğum şeylerden biridir; erkekler kadınları sevmem derler. Hep kadın peşinde koşarlar ama hep kadınları sevmem derler.. Sonra son on yılda en çok duyduğum şeylerden biri “İbneleri sevmem”, sonra “Kürtleri sevmem” çıktı, “Ermenileri sevmem”. Ama salt sevmemekte sorun yok bence, sevmeyebilir. Oturduğu yerde sevmiyorsa sakatları da sevmeyebilir!

Bülent Küçükbaşlan:

- ‘Sakatları sevmiyorum’ diyenler oldu mu hiç?

Nazmiye Güçlü:

- Çok!

Bülent Küçükbaşlan:

- Valla enteresan, bunu söylemek toplumsal ortamda kolay değildir. Helal olsun!

Nazmiye Güçlü:

- Ben senden daha çok geziyorum... E tabii tekerlekli sandalye ile gezmek daha zor. Ben yavaş da olsa geziyorum ve Bülent’e göre daha çok geziyorum, daha çok duyuyorum. Bir de Bülent’in boyu ile benim boyum aynı değil. Bülent’in yanında “sakatları sevmem” demek yürek ister!

Konuk:

- Açıktan sevmem demiyorlar da, davranışlarıyla gösteriyorlar.

Nazmiye Güçlü:

- Ben açıktan sevmem diyenlerden söz ediyorum.

Çünkü, mesela ben mühendisim aslında.. Kimya mühendisiyim.. Mezun olup iş aradığımda ‘sakat mühendis istemiyoruz’ diye bunu böyle, bu cümleyi kurarak söylediler bana. Şimdi söylemiyorlar çünkü suç bu. Yasalarda ayrımcılık suç. Almıyor işe, biliyoruz sakat olduğumuz için almıyor ama söylemiyor..

Ama sakatları sevmem dediği halde yanında sakat çalıştıranlar gördüm. Niye çalıştırıyorsunuz peki dediğimde de sevmem ama işini iyi yapıyor diyor. Ben böyle insanları seviyorum, dürüst çünkü.. Herkes sevmeyebilir. Ama hakkını veriyor. Ayrımcılık yapmıyor.. Sevmemek ayrımcılık değildir; ayrımcılık, o işi yapabileceği halde, işe almamaktır. Ayrımcılık, aşık olduğu halde sırf sakat olduğu için beraber olmamaktır. Budur ayrımcılık yapmak. Aşık olmamakta ayrımcılıktır..

(Ben şimdi daldan dala atlayacağım zaten bilinç altı tekniğiyle konuşuyorum.. Siz eve gidince birleştirin, zaten anlatıp anlatıp sonuçları da söylediğim zaman hiç kimse bir şey düşünmüyor.. Ben anlatacağım, siz birleştirebildiğiniz gibi birleştirin.. Yorulsun biraz beyinleriniz.)

Bülent bu kitabı çok önemsemi.. Elbette benim için de önemli.. Ben yazmaya başladığımda bir yazımda şey dediğimi hatırlıyorum; -nedenini hatırlamıyorum da- , ‘bunları birileri yazsaydı ben de okusaydım bugün bu kadar acı çekmiyor olabilirdim. Daha az acı çekiyor olabilirdim. Acı çekmemeyi öğrenebilirdim.’ gibi şeyler yazmıştım. Benden önce hiç yazan yoktu. Bu konuda Türkiye’de konuşacak çok az kişi vardır. Çok az kişi de mutlaka benim yazılarımı okumuşken bana ilk diyorlar. İlk olmak tuhaf bir şey yaaa! Kırk yaşında yazmaya başladım.. Kırk yıl sakat olarak

yaşadım.. Bu konuda hiçbir şey bulamadım.. Bu hepimizin derdi tabii.. Çünkü yaşadıklarımızı anlamlandırmıyoruz. Çünkü ben ilkokula giderken öğretmen beni kalkıp dövüyor. Niye dayak yediğimi anlamıyorum. Aradan yirmi yıl geçince anlamlandırıyorum.

Sokakta çocuklar taşıyor, dövüyor ‘topal’ diye.. Niye bunlar bana bunu yapıyorlar, anlamıyorum! Üniversiteyi bitiriyorum, işe girmek istiyorum.. ‘Sakat mühendis istemiyoruz!’ diyor. Bunu yorumlayamıyorum.. Yok, ne okudum..! Ki ben, okuma yazma öğrendikten sonra sayısız kitap okudum.. Okumaktan başka bir zaman geçirmedim.. Ama yok, anlamlandıramıyorum, yorumlayamıyorum yaşadıklarımı!..

Aşık oluyorum, adam bana aşık oluyor.. Ama sonra ‘ seni ailem istemez ‘ diyor.. Ne alakası var ailenle! Sonra.. -Benim babam işçiydi.- Üniversiteye girdiğimde, sosyalizmle tanıştım.. ‘ Aa, işçiler eziliyor! ‘ kapitalizme karşı olmak falan böyle şeyler var ve dolayısı ile; ‘ baba biz neden yoksuluz, biz neden gecekonduda oturuyoruz! Bizim çevremizde neden herkes yoksul.. ‘ onu anladım.. Sosyalizm, kapitalizm diye bir şeyler var, bunlar sayesinde..

Sonra mahallede kadınlar genellikle dayak yiyorlar, akşamları herifler içiyor içiyor dövüyor kadınları.. Niye bunlar bunu yapıyor, niye onlara kimse ses çıkarmıyor anlayamıyorum bir türlü! Feminizmle tanıştım, anladım..

Ama sokakta – 35 yaşındayım, araba aldım.. Gidiyorum trafikte.. Kırmızı ışıkta durdum.. Yandaki aracın sürücüsü açtı camı; ‘ Çok güzelsin yavrum’ dedi.. Güldüm teşekkür ettim.. Yeşil yandı, gaza bastı, gitti, ben de; ‘Eyvah, bu taciz yaptı ben teşekkür ettim.. ! Tacizden hoşlandım” diye, böyle karmakarışık şeylerle –yıllarca kimseye anlatamadım ..- Ben neden tacizden hoşlanıyorum? Çünkü ben 35 yaşına kadar İstanbul’un ve Türkiye’nin birçok yerini gezmiş olmama karşın, -bir tek erkek-kadın olduğuma dair ‘guzelsin’ diye bana laf atmadı.. Sadece ve sadece, ‘topal, sakat’ böyle laf atıyorlardı..

Şimdi, ben bunu nasıl anlatabilirdim, Kime anlatabilirdim, Nasıl yorumlayabilirdim? Anlamıyorum, anlamamam da delirtiyordu beni!

Sonra yazmaya başladım.. Yazmaya başladıkça, anlamaya başladım.. Yazmaya başladıkça feminizmin “kişisel olan politiktir -en sevdiğim slogandır- ‘benim babamın işçi olarak emeğinin sömürülmesi bu ülkede birilerini çok ilgilendiriyor..’ Kadınların dayak yemesi de birilerini ilgilendiriyor ama, bunların hepsi kötü şeyler olmasına rağmen, – kısaca politik diyorum ben bunlara, apolitik olarak konuşuyorum şimdi, politik konuşmalardan çok sıkıldım çünkü.. Politize ediyorlar ama, birleştirmiyorlar dünyada olan biten şeyleri.. Bu beni çok öfkeliyor.. O yüzdende politik konuşmaya özen gösteriyorum.. – Kötü şeyler oluyor bu dünyada ve bir avuç insanda bu kötülüğe karşı mücadele ediyor.. Dünyanın değişik yerlerinde bizim ülkemizde de.. Bende hep kötülükle mücadele edenlerden oldum ama, bu kötülüğe karşı mücadele edenler – Türkiye’de yüz tane kötülük var, 99’una karşı laf ediyorlar.. Ama yüzüncü eğer.. konu bizsek, -sakatlarsa.. – söyleyecek bir tek cümleleri yok!

Şimdi çıkın şu dışarıya, önünüze geleni çevirin.. Türkiye’nin en büyük sorunları nedir? - Kürt sorunu, Ermenisi, kadın sorunu, dünyada enerji politikaları, petrol politikaları, nükleer.. - aklımıza ne geliyorsa, her konuda car car car car.. konuşurlar.. kitapları vardır sayısız, yazacak.. Ama sakatlıkla ilgili soru sorun, üç cümle kuramaz. Sayısız kitabı olanda kuramaz, sayısız lafı olan her konuda da kuramaz.. Bu nedir? Bunu açıklamaya ben yetmiyorum..

Şimdi bu kitaplarla, – Bülent öyle, çok iyimserdir.. Bülent sanıyor ki şimdi, böyle kitaplar çıkacak çıkacak bunlar da, bu sakatlık konusunda politize olacak bu kötü konulardan biri, hadi biz sakatlığa karşı mücadele verelim.. Bence öyle olmayacak..

Ama tabii ki şu işe yarayacak; beni, Bülent’i ve birçok sakat, yada sakat kalan, ya da kalacak olan ya da yakınlarına çok yardımcı olacak. Yani gelecek için umut vaat edici bir şey..

Bülent kadar iyimser değilim ama, Borges diyor ya ‘ benim bir ütopyam var, ben ütopyama bir adım yaklaşıyorum o benden bir adım uzaklaşıyor. Beş adım yaklaşıyorum, beş adım uzaklaşıyor.

Anladım ki, ütopyama ulaşamayacağım, fakat hiç değilse durmamış oluyorum.”

Ben de böyle arkadaşları bunu yaptıkları için kutluyorum.. Ve size de sabrınızdan dolayı teşekkür

ediyorum..

Bir konuk:

- Diğerleri neden alkışlanmadı Nazmiye Hanım alkışlandı?

Nazmiye Güçlü:

- E alkışlanmaya değer tek konuşmacı benim. Ayrımcılık her yerde, dünyada adalet yok ki arkadaşlar, burada olsun.

Yıldırım Şentürk

Merhaba, ismim Yıldırım Şentürk. Ben de derleme grubundayım. Genel olarak tartışmalar aynı, ben sadece bir tane örnek vereceğim aslında. Yani hem bu derleme, hem de daha önceki çalışmalarında gerçi biz sosyologlar her şeyin toplumsal olduğunu sanıyoruz.. Oraya doğru çekmeye çalışıyoruz ama, bizim amacımız şey değil; ‘suçlu olarak toplum’u göstermek istemiyoruz aslında.. Her şey toplumsalsa, bezer içinde toplumsal pratiklerle değişebileceğini vurgulamak istiyoruz.. Ve bu, eğer biz bu değişime politik olarak mücadele ile, örgütlenme ile yaparsak da politik bir talep haline dönüşebilir. Burayı vurgulamak istiyoruz. Tabii bu şu demek değil; aklımıza gelen her şey istersek değişebilir.. Ama, getirilmek istenen toplumsal sakatlık politik mücadeleyle başka bir toplumsal pratiğe doğru dönüşebilir ve farklı bir sakatlık deneyimi yaşanabilir..

Nazmiye ve Bülent’in bahsettiği; bir yandan sakatlığa yönelik ayrımcılık var, ama bir yandan da sakat hareketi içinde ve STK’ların taleplerine belli uygulamalar yapılmaya başlandı.. Ama tabii yöneticilerde şöyle bir eğilim var – özellikle kentte mesela- aslında kentin sorunları çok uzun zamandır var olan sorunlar.. Bu yüzden birden değişemez.. Yani ‘suçluyu bir şekilde geçmişe bırakmış oluruz, geçmişten kaynaklanır.’ Ve ‘biz elimizden geleni yapıyoruz’ gibi açıklamalar yapılabiliyor.. Kimisi; -aynı depremde de var- ‘ yılların sorunu biz bir günde nasıl çözelim? ‘ Bir yere kadar doğru.. Ama bir metrobüsü düşünelim, yeni yapılan özel üniversiteleri veya kamu üniversitelerinde de yine bunların göz ardı edildiğini görüyoruz. Sakatlara yönelik erişebilirlik uygulamalarının göz ardı edildiğini görüyoruz.

Ve bu yönde önemli karşı çıkışlar da var. Yanıt vermeye çalışılıyor. Ama bu, bence bu sürecin bir ayağı.. Diğer bir adı; Mesela şu an da aslında İstanbul’da muazzam kentsel dönüşüm de var.. Bu kentsel dönüşüm içinde güvenlikçi stillerde oluyor.. Ve mimaride muazzam bir iş aslında, -mekansal sorunları çözmeye, yeni tasarlaştırmak muazzam bir iştir.. – Ama bir bakıyorsunuz ki, o kurguda bile sakatlık için içinde değil.. Sakatlık dahil edilmiyor..

Ve, mesela bir tane katalog getirdim.. Ama sadece bunu düşünmeyelim, bütün kataloglar da böyle.. Mesela katalogda şöyle bir şey var kapakta; ‘ Doğal hayata yatay geçiş’ . Çok güzel resimler var ama, ben size birkaç tanesini göstereyim.. Mesela bir tanesini açıyorsunuz, herkes sitenin farklı yerlerinde spor aktiviteleri yapıyorlar. Bir başka yeri açıyorsunuz; çok güzel yeşil bir alanda parkın içinde geziyorlar. Bir başka sayfayı açıyorsunuz; havuz var, etrafında insanlar oturmuş. Sarışın kadınlar, fit erkekler, neredeyse hiç kilolu insan yok.. değil mi.. Direkt ideal bir mekan ortamı ve ideal bir insan kurgusu var..

Yani düşünebiliyor musunuz, bu kentsel -bu yeni sistemler- aslında, eğer iyi bir tasarımı varsa toplumundaki farklı kesimlerinin hepsinin ihtiyaçlarına yanıt verebildiklerini gösterebilecekleri bir alan olarak sunabilirler, değil mi? Evrensel tasarımı yaptık; her yaşlı, genç, sakat herkesin gelebileceği, yaşabileceği bir mekan olabilir.. Çünkü, ‘yaşam alanı sunuyoruz’ diyor.. Ama bu yaşam alanı, aynı odalar gibi sterilize edilmiş, sizi hiçbir zaman bir kene ısırmayacak orada, size söz veriyorlar, değil mi?

Aynı biçimde insanlar olarak da idealleştirilmiş bir – sadece normal insanlar değil onlara göre, -daha da idealleştirilmiş bir toplum algısı var. Şimdi burada arı toplum kuruma hedefin var, yani bu hedef tabii ki yaşanmıyor, idealin böyle sunuluyor olması. Muhtemel bilgisayarın başına oturdun, photoshoptan resimler aldı ama, bu resimleri alırken ortada böyle bir toplumun, olması gereken

toplum gibi sunulması bence sorun.

O yüzden bir yandan da hani sakatların sorunlarıyla ilgileniliyor mu dediğimizde ‘ evet, ilgilenilmiyor’ ama, sadece orada bir insanlar var sorunlarıyla ilgileneceğiz ama, bunu yaparken de aslında kafamızda normal bir toplum kuruyoruz.. Olması gereken.. Herkes – katalog- burada yaşamak istiyor.. Ve böyle değilseniz – kilonuzla, boyunuzla, saçınızın rengiyle- böyle olmaya çalışıyorsunuz..

Ve işin ilginç yanı, hayatın içine bunun zıttı da gelmiş, bir bakıyorsunuz sakat olmuşsunuz.. Ama hayatınızdaki ideal buydu!

Tam da bu çelişki, aslında normal toplum içinde ki her birey kendisi yaşıyor.. Ve o yüzden Sakatlık Çalışmaları belli kesim alanında ki sorunları biz nasıl çözelimin önemli bir ayağı ama, bir yandan da biz toplum olarak ne anlıyoruz toplumdaki? Normal toplumdaki ne anlıyoruz, nasıl bir topluma doğru gitmek istiyoruz? Bunu yeniden düşünmemiz gerekiyor..

Biliyorsunuz işte, yaşlılar adına ne yapılır? Kurban Bayramında darulacizeye giderseniz, ziyaret ederseniz, oynatırsınız.. Burada da böyle bir algımız var,değil mi? Onlar belli zamanlarda unutulmaması gerekenler.. Sakatlar, Sakatlık Haftası’nda unutulmaması gerekiyor.. Öğretmenler de unutulmayacak, zamanı var, değil mi? Bütün bunların hepsinin normal hayat dediğimiz şey de bunların hiçbirinin değeri yok. Ve bizim sosyal bilimde baktığımız, biz birey olarak konuştuğumuzda çoğu zaman ortalama bireyden bahsediyoruz.. Bunlar alt konularmış gibi vardır.. İşte o yüzden, sakatlığı tartışırken bence bir anlamıyla da bizim bu normal toplum, ve bu normal toplumda idealleştirilmiş halini yeniden sorgulamamız gerekiyor... Teşekkürler.

Dikmen Bezmez;

- Bundan sonra biraz daha interaktif şekilde yapabiliriz.. Sorularımızı alabiliriz, beraber tartışabiliriz..

Konuk (Gökhan);

- Bir kör olarak bu kitaba başkasının yardımı olmadan erişebilecek miyiz? Bu konuda bir bilgiye ulaşamadım, onu sormak istedim. Teşekkür ederim.

Sibel Yardımcı;

- Biraz önce konuştuk. Bir kopyasını hemen YÖTEM’e gönderelim ve en azından oradan ulaşılabilirsin. Ama, ilerisi için Koç Üniversitesinin – bilmiyorum belki DenizHanım daha sonra bir şey söylemek ister, ama..-

Deniz Hanım;

- Açıkçası bu sorunun ayırtına sizleri görünce vardım.. Bu konuda bir çalışma yapalım ve bence farklı bir şekilde de erişilebilir olmasını sağlamalıyız, bence önümüzdeki aylarda bunu yapacağız. Yani öyle bir söz vereyim ben..

Konuk (Engin Yılmaz);

Boğaziçi Üniversitesi.. Ben birkaç şey söylemek istiyorum izninizle; öncelikle kitap konusunda aslında neyin norm, neyin norm olmayan olduğunu öncelikle sakatların da biraz düşünmesi gerekiyor. O nokta üzerinde de duruyorum.. O kitap, bence - Nazmiye Hanım gibi düşünmüyorum- eğer okuyanlar olursa, oldukça bilinçlendirme yaratacaktır. Çünkü biz – aynı zamanda engelsizler için grubu adına da buradayım, ki biz kendi tüzüğümüz içerisinde sosyal modeli benimsediğimizi açıkça yazan bir grubuz.- Ve bunu şu anlamda düşünüyoruz. Sakatlıktaki –biz şuan bir TÜYAP Kitap Fuarı’ndayız. Bu bir tek Koç Üniversitesinin yayımlarına özgü değil, burada bir sürü yayınevi bir sürü yazar var ama, bu yazarların kitaplarına bir görmeyenin erişimi için dolaylı yollar var örneğin.. Ama, maalesef bir çok görmeyen bu durumu normal bir şey olarak algılıyor, niye? Çünkü, görmüyorsam o yüzden okuyamıyorsa napalım? Birileri okursa yaparsın.. İşte mesele temel

olarak buradan bence çıkıyor. Biz kendi ruhumuz olarak o tıbbi model dediğimiz şeye daha fazla yöneldiğimiz zaman, - denildiği gibi sosyal model çok ilgilenmiyor bu konuyla.. biraz psikoloji alanı biraz ilgileniyor, ama onlar da mesela engelliliğin kabulünü kaybın kabulü olarak görüyor. Yani işte bişeyini kaybettin, yazık, bunu kabullen. Dün bir film izliyorduk, orada diyordu, “senin için bir çerçeve çizdik, o çerçeveyi bil, o çerçevenin ne olduğunu sorgulama çok fazla.. İşte ben bu noktada engelli kişinin yada sakat yada nasıl adlandırmak isterseniz kendilerinin bunları nasıl algıladığıyla ilgili.. Yaşadığımız şeyleri o zaman daha bir anlamlandırma çabası içerisine giriyoruz. Eğer biz yaşadığımız şeyleri bu noktadan sorguladığımız zaman, daha fazla bunlar üzerine hak arayışı içerisine girebiliriz, diye düşünüyorum. Çünkü bizim Türk toplumunu çok fazla değiştirebileceğinize inanmıyorum, çok mümkün değil.. Ama bizler biraz daha farklı noktadan sorgulayarak kendimizi, bir şeyleri değiştirmek için uğraşabiliriz diye düşünüyorum. Teşekkür ederim..

Nazmiye Güçlü:

- Pardon benim hangi dediğime katılmadınız, anlayamadım..?

Engin Yılmaz:

- ‘Kitap çok fazla işe yaramaz’ dediğinize..

Nazmiye Güçlü:

- Öyle demedim ben, lütfen.. İşe yaramaz kelimesini kullandım mı ben?

Bir konuk:

- ‘Çok fazla okuyan olacağını zannetmiyorum,’ dediniz..

Engin Yılmaz:

- Çok fazla okuyan olacağını düşünüyorum ben..

Bir konuk:

- Çok fazla iş yapmaz dediniz.. (Gülüşmeler)

Bir konuk:

- Körler dikkatlidir, geri saralım mı? (Gülüşmeler)

Nazmiye Güçlü:

- Körler dikkatlidir ama algıda seçicilik diye de bir şey vardır. Yorumlayarak dinliyor herkes sonuçta... Arkadaşlar, ben şunu söylemek istedim, sakatlığa karşı önyargı o kadar yoğun o kadar katı ki değişim çok zor.. O dünyada ki bütün kötülükler karşı çıkanların umurunda bile değil! Ben hızlı değişim beklemiyorum, Bülent kadar umutlu değilim. O anlamda söyledim. Yoksa elbette ki olacak, benimde ihtiyacım vardı böyle şeylere.. Yazılarımda da yazdım dedim, Bunu inkar edemem. Yani “işe yaramaz” demedim, öyle anlayanlar için bir kez daha söylemek istedim..

Konuk (Sevcan Yılmaz):

Aslında şeyi vurgulamak istiyorum bende, az önce Dikmen Bezmez bahsetti ya da Sibel Yardımcı, emin değilim.. Sakatlık bir tek sakatların içinde çalıştığı, sakatların içinde yer alması gereken bir durum değil çünkü eğer aktivizmle akademiye bir araya getireceksek bu bağlamda, son dönemdeki pek çok aktivistin, pekte –bireysel olarak alakalı olmadığı- pek çok konuya yaklaştığını görüyoruz. Bu şunun gibi bir şey; ben ne bilim, Ermeni değilim belki ama, Ermenilerin sorunlarını hissedebiliyorum. Ve bu da şeyle ilgili bir şey, zamanın bizi büyütmesi ve geriye dönüp o birikimlerimizi bu günümüze getirmemizle ilgili de bir şey diye düşünüyorum..

Sakatlık meselesine gelince de şöyle düşünüyorum ben; Toplumdaki pek çok şeyin karşılıklı olarak beslendiğini düşünüyorum. Yani şöyle; sakat bir kişinin etrafına yaydığı –sevmediğim bir kelime- “enerji” o da bence sakatların nasıl algılanması gerektiği konusunda topluma ciddi bir izlenim veriyor..-

Şöyle düşünün bunu; Eğer siz sakat biri olarak bunu körlük babında söylüyorum. Yaşadığım bir deneyimden söz ediyorum.. Siz okul içinde bir üniversitede bir çalışma alanında, herhangi bir yerde mesela, sürekli kendinizi birilerinin sizin için bişey yapması gerektiği şeklinde yönlendirirseniz, o kişilerle bir defa sağlam temelde bir arkadaşlığınız olmaz mesela.. Yani birilerinin tuttuğu notlardan

faaydalanıyorsanız, sürekli üretıme katılmadan bu işı yapıyorsanız o da çok besleyen bir şey bence.. Bunları neden örnek verdim çünkü, toplumda bir çok sakatlık kavramının sakatlar tarafından oluşturulduğuna yürekten inanıyorum ben. Yani kendi algılarımız, kendilerinizle ilgili algılarımızı ve bu algıları dışarıyla paylaşmanız çok anlamlı bir metod oluşturuyor diye düşünüyorum. Dolayısıyla da şöyle, tamamen toplumu suçlayıp kendimizi bunun dışına atmak bence çok ciddi bir kaçış ve bu güne kadar da bu kaçışımızı yaptığımız için de belli aşamalardan geç çıkıyoruz arkadaşlar.. Dolayısıyla bence her sakatın, kendi sakatlık algısını şöyle bir gözden geçirmesini gerekiyor.. Tahmin ediyorum ki Bülent Bey'de bunu bir miktar belirtmeye çalıştı. Sakatlık algılarımızın değişmesi yönünde anlamlı bir çalışma olduğunu vurguladı, belki bize gelişmelerden söz etmedi ama, böyle düşünüyorum..

Bülent Küçükaslan:

Evet evet. Ben zaten ümitliyim derken aslında bu kitabın bizler üzerinden yani sakat insanları etkilemesi açısından kıymetli buluyorum. Sakatların kendileri eğer bu politik tavrı takınırsa, kendilerine karşı ciddi anlamda sistemli bir ayrımcılık olduğunun farkına varırlarsa – kişisel değil, sistemli bir ayrımcılık olduğunun farkına varırlarsa- çok daha doğru yerlerden bu saldırıya karşılık verebilirler. Saldırı diyorum ama hani böyle kötü bir şey değil ama her açıdan yani böyle savaş gibi konuşmayalım da, böyle daha yumuşak.. Yani bir şekilde bizim üzerimizde –o, demin söyledi ya arkadaş bir çerçeve var, o çerçevenin içine tıkılıyoruz- bu tıkıldığımızın sistemli bir anlatımıdır bu, buradaki makaleler, akademik çalışmalar genel anlamda.. Bunun farkına varmayı çok çok kıymetli buluyorum ve yaratıcı da buluyorum. Çözüm buradan çıkacak diyebiliyorum, onun için ben hep onun altını çizmek istiyorum. Sakatların kendileridir bu sorunu çözecek kişiler.

Konuk (Levent ???):

Dikmen Bezmez, bu tür literatürün, yani kitabın içeriğini oluşturan literatürün özellikle 1970'ten sonra daha bir ivme alarak arttığından bahsetti.. 1968'deki Avrupa, Amerika ve dünyanın diğer bölgelerinde ama genelde Avrupa'da baş gösteren ortaya çıkan toplumsal hareketlilik 68 kuşağı denilen görece özgürlük üzerine yoğunlaşmış toplumsal hareketlerin bu tür literatürün oluşmasında bir bağlantı veya bir tetikleme söz konusu olabilir mi, bunu soracaktım? Bunu soracaktım. Çünkü, politik olan lokale bazen çok nüfus edemese de, aslında çerçeve olarak kapsadığını düşünüyorum.. Teşekkür ediyorum..

Dikmen Bezmez:

Evet, tabii ki onun çok çok büyük bir etkisi var.. Tamamen o ortamda şekilleniyor sakat hareketi, sakat aktivisti ve sakatlık çalışmaları. bunun dışında Vietnam savaşının da çok büyük etkisi var. Çünkü Vietnam savaşından dönen bir sürü sakat kalmış gazi var. Ve bu insanlar kendilerini o 60'luların 70'lilerin rakipliliği içerisinde buluyorlar.. Tamamen bu konteks içerisinde yeşeren bir alan.. Dolayısıyla son derece katılıyorum. 70'lere kadar o bizim eleştirmeye çalıştığımız o medikal yaklaşımlar baskın. 70'lerden itibaren sakatlık çalışmaları ortaya çıkıyor. Yani medikal sosyolojiye, medikal bakış açılarına tamamen bir eleştiri olarak ortaya çıkan disiplinler arası bir alan.

..

Evet, Bir panelistimiz yeni geldi, hoş geldiniz..

Bülent Kelleci

Evet, maalesef yeni geldim.. Özür dilerim.. Çünkü; metrobüs çalışmasını unuttum..

Dikmen Bezmez:

Beş dakika kadar sizden de yorumlarınızı alalım o zaman, sonra belki tartışmamıza devam edebiliriz..

Bülent Kelleci

Şu ana kadar nelerin üzerinde durdunuz bilemiyorum ama, ben bugün daha çok, ‘hem kitap fuarı üzerinden bizim görme engellilerin kitap okumanın, kitap okuyamamanın ya da verimli kitap elde edememenin getirdiği biraz sıkıntıdan bahsedip biraz da genel engelli ile sıkıntılardan bahsedebilirim..’ diye düşünerek geldim..

Önce Birleşmiş Milletlerin son Sakat Hakları Sözleşmesi veya sakatlarla ilgili engelli sözleşmesindeki tanımı – belki benden önce ki konuşmacılarda söylemiştir ama- çok önemseyerek hatırlamak istiyorum. Çünkü, engelli hep bireyin kendi içinde yaşadığı bir durummuş gibi algılanır.. Yani gözü görmüyor -görme engelli, yürüyemiyor – yürüme engelli.. Hayır. Bunu artık dünya şöyle algılıyor, diyor ki; ‘toplumun, yaşamın tam katılımın önündeki engeller var ise, kişinin durumundan kaynaklı.. Bu durumda engelli diyoruz.. Yani eğer siz her şeyi iyi organize ederseniz - çok sıklıkta kullanılan ama içeriğinin çok da doğru doldurulmadığını bildiğim adıyla- evrensel tasarlıyorsanız, engelli bireyler kalmaz gibi. Evet kör adam kalır, topal kadın kalır falan ama.. Toplumsal yaşama katılımında eğer tam katılımı becerebiliyorsak engelli bir şeyden çokta bahsetmek mümkün olmaz..

Kitap fuarının kapısında hemen aklıma geliveren ve dillendirmeyi istediğim bir şey var; Mesela bize hep sesli kitap önerilir.. Çünkü, - hatta ‘sesli kitap var mı, ben araba kullanırken kitap dinleyeceğim’ diyen çok gören arkadaşım da var. Güzel bir talep aslında. Yani araba kullanırken İbrahim Tatlıses dinlemekten iyidir herhalde kitap sesi dinliyor olmak.

Ama görmeyle görmeme arasında müthiş bir fark var ve hep gözden kaçan şey o. Salt kişi görmüyor diye müthiş bir algı farkı. Şu şöyle; iki boyut, üç boyut.. Boyut farklılığı oluşuyor.. Siz eğer kabartma yazıyı, Braille yazıyı okuyamıyorsanız ve bununla ilgili materyale kavuşamıyorsanız fotoğraf zekanızı kullanamıyorsunuz mesela. Ben hatırlarım, orta ikinci sınıf, orta üçüncü sınıfta kitaplar ne kadar o dönemden bile geri de olsa, kabartılmış kitaplar vardı.. Şimdiki gibi matbaalar da yoktu elle, daktiloyla kabartırlardı [...] Oradaki satırlar elimin altına geliyor ve o sayede oradaki bir sürü şeyi kafamda imajlandırabiliyorum. Yani o kitapta ki o sayfadan -çok komik gelecek ama- coğrafya kitabımda bir cümle hatırlıyorum; “Anadolu’da eşeklerin sayısı her geçen gün artmakta çünkü bozkırlarımızı temizlemiyoruz” gibi bir cümle hatırlıyorum, kitabın orta sayfalarında bir yerdeydi, aklımda kalıvermiş.. Kağıdım o günkü kırışıklığını falan bile hatırlıyorum..

Demeye çalıştığım şey şu; bizim kafamızda ki fotoğraf zekamızı kullanmamızı engelliyor sırf sese dayalı kitapla eğitim alma ve dinleme.. Bunu büyük bir sıkıntı olarak görüyorum, eksiklik getiriyor çünkü, okuyarak yaşama katılmanın önünde müthiş bir engel yaşıyorsunuz..

Burada aslında az önce söylediğime paralel bir şey var...; Bazen, ‘ çok fazla engellilik konularının konuşuluyor olması da acaba artırıyor mu sıkıntıyı, sürekli.. ‘ diye soruyorlar.. Ben mesela sosyologum, Levent bey tarihçi. Daha birçok arkadaş sayabilirim, tarih okumuş. Ama hep kendi alanımızla ilgili çalışmalar içerisinde kalıyoruz. En aktif bireylersek, santralcı olmayı reddediyorsak mesela.. Sürekli kendi alanımızla ilgili, hani bildiğimiz sakatlık üzerine konuşulan şey, medikal teorem, ilkel teorem, sosyal teorili yaklaşım falan gibi engellilik konusuna.. Bunları düşünürken, bu acaba söylediğim şey değişti mi? Genel yaşamda çokta fazla değişmiyor mu? Sürekli ben sosyologsam, en aktif rol alacaksan engelli koordinasyon birimlerine, derneklerin engelli ile ilgili projelerine aktif oluyorsun. Bir yerlerde şöyle tanımlanamıyorsun, bir türlü.. Hep verdiğim örnek, yine vereceğim.. Hukukçu, doktorasını yapmış iki tane arkadaş.. Türkiye’de çok sevilir, ben de severim onları ama.. Kimse hukuka, hukuk literatürüne şu tarz bir katkısı oldu diye alkışlamıyor.. Gitar ve mandolin çalıyor diye alkışlıyor, ya da satranç oynuyor diye alkışlıyor.. Halbuki her zekası belli seviyeye gelmiş biri satranç öğrenebilir, kimisi daha iyi kimisi kötü ama oynar.. Halbuki her kulağı müziğe biraz yatkın kişi biraz gitar ve mandolin çalabilir. Kör olması eksi bir başarıymışçasına lanse ediliyor. Belki bu da biraz daha körleştiriyor..

Demeye çalıştığım şey şu; zaten sen adamı hukuk mezunuyken boş bırakırsan ya gitar çalacak ya mandolin çalacak.. Aklıma Turgut Özal geldi; ‘ kızımı serbest bırakırsan ya davulcuya kaçır ya zurnacıya’ hikayesi gibi ama..

Toplum, kendi yaşam içerisine katılımında engel gruplarının çok büyük sorunu var.. Kendi yaşam

içerisine katılımda engel gruplarının çok büyük sorunu var. Sürekli alkışlanan ve iyi huyları olan insanlar, çok becerikli zeki insanlar, tılsım işi yapan bireyler olma gücü yüklenir. Özellikle ikinci ve üçüncü dünya ve gelişmekte olan kısımda. Belki hani görece, ben orada da çok inanmıyorum ama, Batılılaşmış ülkelerde Amerika’da Avrupa’da falan diye anlatabiliriz. Biraz daha aktif ve yaşam içerisinde farklı tanımlanabilen bireyler görebiliriz ama bizim ülkemizde ve üçüncü dünyada özellikle bu müthiş bir sıkıştırma var. [...]

Ben kendi hayatımdan bir örnek vereceğim (zaman ne kadar kaldı onu bilmiyorum);

Üniversitedeyken ders aldığım hocam ve daha sonra işe başvurduğum ve karşıma jüri üyesi olarak çıktığı mülakatta.. Bana dedi ki; ‘ Bülent üçüncü kat burası nasıl çalışacaksınız? ‘ Merkez Bankası bu arada.. Karşımda soruyu soran kişi bir profesör.. Ben bu soruyu duyduğumda zaten işe alınmayacağımı bildiğim için rahat rahat söyledim; ‘ Hocam derse girdim beşinci katta sormadınız, işe gireceğim üçüncü katta, neden soruyorsunuz?’

Eğer alt bilincinizde, arka bilincinizde bir şey size burada bir kör olmamalı diyorsa size, bunu daha önce söyleyin. ‘Biz kendimiz gibi olmayan hiçbir nesne yada varlığı yada hiçbir insanı; engellidir, kadındır yada feminist bir kadındır, eşcinseldir, etnisitedir vs. vs. bir sürü tanımla tanımlayabilirsiniz, istemiyoruz bu alanda arkadaş.. Bu alan bizim için, 18 ilâ 50 yaş aralığında bizim lisanımızı konuşan, atletik, sağlıklı, ataerkil kişilere göre.. Biz burada böyle ari ırkın dışında kimseyi de istemiyoruz.. ‘ Bunu net olarak ortaya koyun biz de dostumuzu düşmanımızı bilelim.. ‘ Aslında sizi de değerlendirmek isteriz, çokta zekisiniz, çokta önemlisiniz.. Ama biliyorsunuz sizi düşündüğümüz için sizi bu alanlarda bulundurmamak çokta akılcı gelmiyor bize’ gibi bana dair yargıyı bana sormadan oluşturan kitleler olduğu sürece ergenlik engellilik var evet! Ama bana dair yargıyı biraz olsun benle konuşarak verirse; yok Milli Eğitim bakanı onu yaptığı gibi , -kısa kısa hemen örneklerle geçelim- Geçen, iki sene evvel Milli Eğitim Bakanlığının öğretmen atama birliği komisyonu %50’den fazla görme kaybı olanların öğretmenliğe atanamayacağı dair bir kararı vermek üzereydi. Farkına vardık, yazılı önerge verdik, komisyona katıldık, ikna ettik o gün. Ama fark etmeyebilirdik, çünkü körler federasyonudur vs. hiç biri fark etmemişti! Az daha geçmek üzereydi o düzenleme. Yoldan döndü! Sonra atadılar arkadaşları öğretmen olarak. Yüksek okula atanan bir kör öğretmenden aktarıyorum... Okulun müdürü diyor ki, “Sen git otelde yat. Seni buraya kim gönderdi. Sen burada niye çalışacaksın.”

Sonuç itibarı ile, bitirmem gerekiyor, şuraya varacağım, engel durumu ilk başta tekrar o kitap konusu benim için önemli ve daha çok Braille doküman tutkusu ve daha çok Braille okuyan insan savaşını körler vermeli, uğraşmalı. İkincisi, birbirini kandıran ya da gerçekte başka bir şey düşündüğü halde birbirini aldatan ne özürlü cemiyetleri olsun ne de özürsüzlükümüzü [iii] cemiyeti olsun.

Konuk:

Merhaba herkese. Şimdi, okumadığım bir kitap için bir soru soramam ama burada ifade edilen düşüncelerle ilgili bir şey söylemem lazım; şunu görüyorum – tabii bu çalışmayı yapanların eline sağlık- Sadece konu başlıklarını görebildim bu panele girmeden önce. Ve sakatlık olgusuna, şuan burada bulunan sakatlardan daha doğru bakıyorlar, sağlıklı bakıyorlar.. Özellikle Yıldırım Şentürk’ün düşünceleri çok heyecanlandırdı beni. Bülent Küçükbaşlan sonradan sakat olduğu için sakatlığa yönelik hiçbir çalışma olmadığını iddia ediyor ama, aslında Türkiye’de sakatlar 50’lerden 60’lardan itibaren bir dolu mücadeleler yapıyorlar. Tabii bunlar derli toplu, böyle makaleler halinde düşünülmemiş olabilir ama bu alanlarda kitap yazarlar da var. Bu alanlarda geçmişte teorik birşeyler oluşturanlar da var.. Her şeyden önce örneğin Altı Nokta Körler Derneği’nin yirmibeş, otuz yıldır çıkan bir sesli dergisi var, bunda çok sayıda makaleler var. Ama doğaldır ki insan sakat olduktan sonra yani, Bülent Küçükbaşlan’ın da, sakat olduktan sonra böyle bir araştırmaya girmesi normal. Biz sonradan sakat olanlarda bu tarz şeyleri çokça görüyoruz, o yüzden yadırgamıyorum. İki şey söyleyeceğim; ben daha çok Nazmiye Güçlü’nün söylediği yerdeyim; ‘ bu işin, sakatlık sorununun politik bir mücadeleyle’ çözüleceğine inananlardanım.. Buradan Nazmiye Güçlü’ye laf attım ama, yani bu meseleyi belirleyen o.. Mesela Bülent Kelleci girdiği zaman hemen ilk bahsettiği şey ‘Birleşmiş Milletler Sakat Hakları Sözleşmesi’ dedi.. Şimdi dünyada öyle bir şey var ki, silah

üretiyorlar sonra silahsızlanma anlaşması yapıyorlar. İnsanların haklarını çiğniyorlar, işkenceyle öldürüyorlar. Sonra İnsan Hakları Sözleşmesi çıkarıyorlar. Yani, kapitalist sistem.. Dünyada engelli dünya, çeşitli nedenlerle sakat kalmış – gerçi o da sistemin sorunudur- oluşturduğu sakatlığın çözümü içinde Sakat Hakları Sözleşmesi çıkarmış. Ülkeleri imzalatmaya dayatıyor. Modern toplumda olması gereken şeyleri dayatıyor aslında. Dolayısıyla sırf bu bile, Birleşmiş Milletler Sakat Hakları Sözleşmesi bile bu işin politik olduğunu, toplumdaki algının hem sakatların kendilerine yönelik ezik hissetmelerinin nedeni hem toplumun sakatlara karşı oluşturduğu ögeler de aslında sistemin ürünüdür.. Yani kapitalist sistemin ürünüdür. Dolayısıyla bazı makalelerinde var - arkadaşların ellerine sağlık- bu işin çözümü de politik bir mücadeleyle olacaktır. Bizler – bu işin politik bir mücadeleyle olacağına inananlar- 3 Aralık'ta Nazım Hikmet Kültür Merkezi'nde kurmayı düşündüğümüz bir platforma davet ediyoruz.